

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“

Округли сто: Лепа Вида

12.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Госпођица

17.00 часова / СНП / Сцена „Пера Добриновић“

Сећање: Игор Вук Торбица

Програм се реализује у оквиру „Игорових дана“ у организацији Српског народног позоришта

Разговор „Позоришне стратегије Игора Вука Торбице: ЗВУК КАО ЗНАК“

Учествују:

Станко Јузбашић, композитор и мултиинструменталиста (Загреб)

Ален и Ненад Синкауз, композитори, перформери и мултиинструменталисти (Загреб)

Владимир Пејковић, композитор (Београд)

Модераторка: Катарина Пејовић, драматург.

18.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

Дани књиге

Промоција позоришних издања

Енциклопедија „Српско народно позориште“, три тома

Учествују др Зоран Ђерић и Александар Милосављевић

Милован Здравковић, „Позоришни живот Земуна“

Учествују Милован Здравковић и Александар Милосављевић

Јелица Стевановић, „Народно позориште у огледалу времена“

Учествују Јелица Стевановић и Александар Милосављевић

Модераторка: Дивна Стојанов

19.30 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

Сећање: Игор Вук Торбица

In memoriam, перформанс

Импро-концерт Алена и Ненада Синкауза

Видео: Катарина Пејовић

Монтажа: Леа Милета

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

Такмичарска селекција

Александар Поповић

НОЋНА ФРАЈЛА

Народно позориште Ниш

Режија, адаптација и идејно решење сценографије: **БРАНИСЛАВ МИЋУНОВИЋ**

Драматург: **ДЕЈАН ПЕТКОВИЋ**

Костимографкиња: **ТАТЈАНА РАДИШИЋ**

Композиторка: **ИРЕНА ПОПОВИЋ ДРАГОВИЋ**

Музички сарадник: БАТА ЗЛАТКОВИЋ
 Кореографкиња: ДАНИЦА НИЧИЋ
 Асистенткиња редитеља: ЈОВАНА КРСТИЋ
 Асистенткиња сценографкиње: КАТАРИНА ПАВЛОВИЋ
 Лекторка: НАТАША ИЛИЋ
 Дизајн тона и видео радови: СЛОБОДАН ИЛИЋ
 Дизајн светла: ДЕЈАН ЦВЕТКОВИЋ, МАРКО ЋОРЋЕВИЋ

Улоге

Славољуб, мучени: АЛЕКСАНДАР МИХАИЛОВИЋ
 Драгиња, његова: ЈАСМИНКА ХОЏИЋ
 Алекса, њихов: МИЛОШ ЦВЕТКОВИЋ
 Ноћна фрајла, свачија: САЊА КРСТОВИЋ
 Пан Крсман, ма чији: АЛЕКСАНДАР МАРИНКОВИЋ
 Мрата, ничији: МАРЈАН ТОДОРОВИЋ
 Барбара, сиротица: МАЈА ВУКОЈЕВИЋ ЦВЕТКОВИЋ
 Аспида, сиротица: ЈОВАНА КРСТИЋ
 Цвета, сиротица: НАЂА НЕДОВИЋ ТЕКИНДЕР
 Марела, сиротица: МАЈА ДЕЈАНОВИЋ
 Аница, сиротица: НАТАЛИЈА ЈОВИЋ
 Катица, сиротица: ЈОВАНА ГОЛУБОВИЋ
 Стојана, сиротица: ВЕСНА СТАНКОВИЋ
 Дафина, сиротица: ИВАНА НЕДОВИЋ
 Наста, сиротица: ДРАГАНА ЈОВАНОВИЋ
 Златица, сиротица: БРАТИСЛАВА МИЛИЋ

Представа траје 1 сат и 20 минута

20.30 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

Сећање: Игор Вук Торбица

Пројекција снимка представе „Хинкеман“ редитеља Игора Вука Торбице,
 у продукцији Загребачког казалишта младих (Хрватска)

22.00 часа / Такмичарска селекција

Округли сто: Ноћна фрајла

Такмичарска селекција
НОЋНА ФРАЈЛА

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

НОЋНА ФРАЈЛА, писац **Александар Поповић**, режија **Бранислав Мићуновић**; Народно позориште Ниш

Највећи домет режије Бранислава Мићуновић у представи Ноћна фрајла је звонко и разговетно прецизирање и жанра и драмске радње. То је сада слика менталитета, ултразвучни снимак наше нарави с тенденцијом да се разбијени елементи драмске радње приберу, да се језиком обујми сва комплексност људског рода, појединачних житија обичних смртника и њиховог колоплета и батргања у друштвеном и политичком брлогу, не одричући му поетски и филозофски смисао ни једног трена. Има нешто у Ноћној фрајли од наслеђа сценског ритаула, суптилно и високоестетизовно, које делује заводљиво на чула гледалаца.

Миливоје Млађеновић

ЕКС ЛИБРИС

НОЋНА ФРАЈЛА: Шта то рече: завади, па владај?

АЛЕКСА: Разброј их на парампарчад.

АЛЕКСА: Једном мери, два пут режи.

НОЋНА ФРАЈЛА: Обори што неће да падне.

*Дај ми, Фрајло, марамицу,
да махнем на воз!*

*Добила сам жарку жељу,
кад пролази кроз.*

*Фрајлице, ђожури,
воз ће да исцури.*

*Фрајлице, ђожури,
воз ће да исцури.*

Андријашевић, Балашевић, Вукојашевић, Гардашевић, Драгашевић и Ђурашевић.

Ерашевић, Жарашевић, Зорашевић, Илијашевић, Јовашевић и Кардашевић.

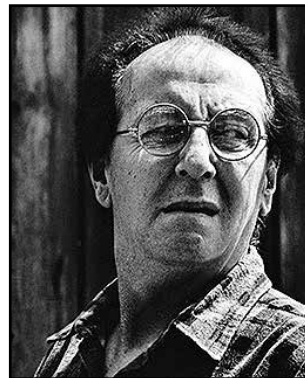
*Дај ми, Фрајло, шареницу,
да лећнем под мосћ,
дошло ми је наједанџуш
да оманем ђосћ.*

*Коса, будак, срћ и рало,
Шљам, олош и кужни шалој.*

*Прсћ, ђалац и шујал налој,
Смрћ, клећва и вечни салој.*

(Александар Поповић, *Ноћна фрајла*)

ПИСАЦ

Александар Поповић

(УБ, Србија, 22. XI 1929 – Београд, 9. X 1996)

По мушкој линији потиче из старе српске породице свештеника и војника. Завршио је Трећу мушку гимназију – тада су га привукле комунистичке и левичарске идеје. Као матурант је, 1948. за време Информбироа, одведен у затвор на Голом отоку, где је провео пет година. О том периоду свог живота нерадо је говорио, али га је уткао у своја књижевна дела. По повратку из затвора радио је најразличитије послове: молерске, асфалтерске, зидарске, цинкографске, стаклорезачке и друге и био под будним оком тадашњег режима. Књижевном раду почео је да се окреће у тридесетим годинама захваљујући породици и пријатељима, међу којима је истакао Душка Радовића, Бранка Ћопића и Ота Биχαљија Мерина. Наиме, почетком 1950. прихватио је позив Душка Радовића и Радио Београда да пише радио-драме за децу. Прво дело, криминалистички роман *Убиство у шроу-џлу*, објавио је 1959. До краја живота радио је као слободан уметник. Највише је писао комедије и сатире, али се успешно бавио и осталим жанровима, тако да је иза њега остао богат опус драма за децу, сценарија за телевизијске драме и серије. Представе по његовим драмским текстовима постављала су скоро сва наша позоришта. Написао је преко педесет позоришних комада.

Његово драмско стваралаштво оставило је неизбрисив траг не само у историји српске књижевности већ најпре у историји српског позоришта јер суштина његове уметности управо је у сценској игри. Његов књижевни рад вишеструко је награђен: Ванредна Стеријина награда за драме *Сабља димискија* и *Крмећи кас* 1965, Стеријина награда за *Развојни џуш Боре снајдера* 1967, Стеријина награда за заслуге 1989, Награда Вечерњих новости за текст *Мрешћење шарана* на Данима комедије у Јагодина 1985, награда за драму *Мрешћење шарана* на Сусретима позоришта БИХ 1989, Стеријина награда за дело *Кус ђе-џлић* 1990, Стеријина награда за *Белу кафу* 1991, Награда „Вечерњих новости“ на Данима комедије у Јагодина за драме *Кус ђе-џлић* и *Бела кафа* 1991, Статуета „Јоаким Вујић“ за изузетан допринос позоришном животу у Србији 1991, Награда Најбоља послератна драма по анкети „Вечерњих новости“ и РТС – ТВ-Београда за *Развојни џуш Боре снајдера* 1993, Награда за драму *Мршва џачка* на Сусретима „Јоаким Вујић“ 1993, Стеријина награда за драму *Тамна је ноћ* 1994, Награда на Земун-фесту за драму *Тамна је ноћ* 1994, Награда Вечерњих новости на Данима комедије за драму *Развојни џуш Боре снајдера*.

Енциклопедија СНП-а

РЕДИТЕЉ

Бранислав Мишуновић

Позоришни је редитељ и дугогодишњи професор глуме на Факултету драмских уметности у Београду и на Факултету драмских уметности на Цетињу.

Члан је више академија наука и уметности и почасни

доктор неколико универзитета.

Мишуновић је углавном режирао дела савремених аутора: Александра Поповића, Велимира Лукића, Љубомира Симовића, Вељка Радовића, Јордана Плевнеша, Горана Стефановског, Ива Брешана, Гордана Михаића, Борислава Пекића, Мирка Ковача... али и светских класика – Његоша, Ибзена, Чехова – у Црногорском народном позоришту у Подгорици, у Југословенском драмском позоришту и Београдском драмском позоришту у Београду; Српском Народном позоришту у Новом Саду, Хрватском народном казалишту у Риједи, Народном позоришту у Тузли, Народном позоришту у Нишу, Звездара театру у Београду, на фестивалу Барски летопис, Студентском културном центру у Београду.

Његове представе уврштене су у селекције југословенских и међународних фестивала – Фестивал МЕСС, Сарајево; Екс Понто, Љубљана; Стеријино позорје, Нови Сад; Фестивал фестивала, Земун; Сусрети „Јоаким Вујић“; Дани комедије, Јагодина; Град театар Будва; Охридско лето; Фестивал без превода, Ужице; Гавелине вечери, Загреб; Сарајевска зима; Фестивал малих сцена, Струмица; Барски летопис; Фестивал *Iberoamericano del Teatro*, Богота; *International Istanbul Theater Festival*; *International Festival Balkan Theater Space*, Санкт Петербург.

Године 1997. изабран је за директора обновљеног Црногорског народног позоришта. Његовом режијом Његошевог Горског вијенца, 25. маја исте године, отворена је нова зграда Црногорског народног позоришта.

Награђен је најзначајнијим професионалним и друштвеним признањима: Стеријина награда за режију; Гран-при за режију на Фестивалу фестивала; Награда за режију „Јоаким Вујић“ (1983, 1993); Награда за режију „Јован Пutnik“; Велика награда Црногорског народног позоришта; Награда за режију на Фестивалу балканског културног простора „Театар на раскршћу“; Награда „Вељко Мандић“ за допринос позоришној култури у Црној Гори; Награде Међународне академије Михај Еминеску за област позоришног стваралаштва; Орден Данице хрватске са ликом Марка Марулића, за посебна достигнућа у култури. Београдски универзитет, Новосадски универзитет и Привредна комора Србије доделили су му Повељу „Капетан Миша Анастасијевић“ за прекограничну сарадњу и пружену руку

пријатељства. Добитник је и Међународне награде „Златна јабука“ у Републици Македонији (2008).

Добитник је и највишег националног признања Црне Горе – Тринаестојулске награде.

Бранислав Мишуновић биран је за министра културе Црне Горе у три мандата: 2008, 2010. и 2012. Од 2014. до 2019. био је опуномоћени и изванредни амбасадор Црне Горе у Републици Србији.

КРИТИКА

Архетипска дисоцијација стварности

(...) Написана као „покладно сценско знамење у три хвата“ које „кад се снови тад се збива“, у позном делу Поповићевог стваралаштва које је обележило и разочарање због прилика деведесетих, „Ноћна фрајла“ би се на први поглед могла окарактерисати као потпуно атипична Поповићева драма. У њој нема јасног контекста, мотивације ликова, односи су „неправилни“, разломљени унутар себе и између свих... Драмска радња, ако и постоји, раштркана је на низ разбијених елемената који се тичу живота једне породице, њеног распада, распада њеног имања и – гле чуда – подземног живота, односно сила које управљају смртницима изнад, рецимо, пакла, у који ће свакако сви пропасти, јер неба и оног ко њиме влада нема, сем онако, као у клетви „Видећеш ти свога бога!“, иза које ђаво вреба.

Тај ђаво нам је у представи „Ноћна фрајла“ у режији Бранислава Мишуновића, у Народном позоришту Ниш, приказан колективно, попут Јунгових архетипова. Пропуштајући да конкретизује апстрактну симболичност ликова на путу од палата златних зидова до термалних бања пакла, да се више позабави могућом актуелизацијом и тако сасвим могуће и банализује овај Поповићев комад, Мишуновић се одлучује да га додатно „уопшти“ и пресеље још више на страну оностраног. Тема „Ноћне фрајле“ приказана је као дух једног поднебља, једног народа, једног уверења, или тачније – празноверја. У том духу јако је важно да односе у породици преузме јака, грешна мушка рука, да се сукоб оца и сина разреши смрћу једног од њих двојице, да се жена доведе у кућу и преузме власт од мајке, да рађа и да настави да царује из сенке, јер је мрачна сила тако прописала, да се пошалично, не и поспрдно, послужимо језиком трилогије Џорџа Лукаса.

Сама одлука да се баш овај текст, „Ноћа фрајла“, а не неки од наведених и познатијих драмских текстова постави на сцену нишког позоришта, може бити тумачена као коментар данашњег времена, у којем нема великих идеологија, па ни малог човека који се против њих бори или им се покорава (а најчешће и једно и друго кад се консултују не само друге драме Аце Поповића него и свепрожимајућа стварност око нас). Времена у којем изгледа као да делује само колективна сила која се са свима поиграва и обезвређује сваки покушај да се заузме исправан став. Оковани смо фолклорним елементима, бајалицама и бесмислицама, које поновљене безброј пута заврте мозак да се не зна тачно где, нити куда. Отуд, лику Ноћне фрајле у представи као да не треба ни моћ говора да би деловала. Довољна је само њена појава коју призива Хор Сиротица, док својим сонговима васцелом радњом управља и одређује ко је ко и ко је какав. А таква му онда буде и судбина, све са публиком и онима ван позоришта, што се Поповић језиком својих ликова који нам се директно обраћају и трудио да дочара – да се „Ноћна фрајла“ не догађа у позоришту, него увек и свуда, где год је мрака и његових цветова. (...)

Представа у Нишу суптилно и на ритуализован естетски начин нас уводи, тачније заводи да јој се препустимо и препознамо у себи жељу. Она нас и музички и ликовно еротски опчињава и тера да изгубимо појам о реалности. Композиторка Ирена Поповић Драговић зналачки компоује ритмичне и репетитивне матрице које подсећају на дечје песмице, у редитељско-кореографској стилизацији игре Хора Сиротица атрактивно изведене да од дечје наивних постану еротски сензуалне. Сведена боја костима Татјане Радишић – црна – и њихова форма: проста мушка сукна, џемпери и одела, хаљеници на бретеле налик спаваћницама, које и током игре откривају белину коже на раменима, рукама и ногама, откривају и вечну форму маскулине и феминине енергије. Животности црно-белог пара. Користећи простор у оркестарској рупи на нишкој позорници, узимајући први ред и у публици, сценографија редитеља Бранислава Мићуновића има више планова. Направљена тако да сцена буде празна, очишћена, отворена у дубину с низом светлосних портала и засенчених делова кроз које мизансцен добија ефекат камере опскура, димензију кретања у дубину, кроз тунел, поступак је који представу додатно визуелно оплемењује и профилише у стилу њене костимографије елегантно сведених вечерњих одела на забави усред ничега, где нема ни стола ни кревета. (...)

Игор Бурић
Дневник

Чак и када су драме Александра Поповића ослобођене најдиректнијег реферисања и отворених алузија на своје-времено актуелне друштвене теме, још увек нас изненађује њихова свевременост и актуелност. Управо је то случај и с једним од Поповићевих најзагонетнијих комада, с „Ноћном фрајлом“, ретко постављеном на сценама. Но, нишка представа само се делимично ослања на једну од пресудних карактеристика Поповићевог литерарног проседа, на пишеву употребу језика. Нема сумње да ћемо у језику пишевих драмских јунака – ма колико тај језик

био онеобичен – увек препознавати властити менталитет и наше нарави, па ће зато кроз њих проговорити и овдашња историја и дебели слојеви нагомиланих националних комплекса, страхова и фрустрација.

Но, редитељ Бранислав Мићуновић и драматург Дејан Петковић, управо у необичности и жанровској неодређености „Ноћне фрајле“, у њеним чудним ликовима за које нисмо увек сигурни кога и шта репрезентују, проналазе основу за сценску причу о садашњем трунутку света, али и о нашој судбини у лудилу све помереније стварности.

У нишкој представи анархични Поповићев комад у којем је тешко похватати конце и утврдити о чему се у њему ради и који је пун наизглед општих места о суревњивости према моћницима, преузимању власти, друштвеној трулежи, породичној декаденцији и накнадним мудростима свргнутих владара, наједном постаје актуелна прича о свету који клеча у кризама које растачу и изједају есенцију друштвених и породичних односа. У тако успостављеном сценском контексту фамозна Поповићева употреба језика, његова поигравања сленгом, локализмима, архаизмима и неологизмима на фин начин указују на то да се свеопште стање хаоса актуелне стварности тиче и нас, али и да овај хаос и те како има конкретне локалне специфичности.

Мићуновићева режија заснива се на театрилизацији која – сведеношћу на плану сценографије и костима – исто-времено сугерише и апокалиптични распад спољашњег и унутрашњег света драмских јунака, и њихово левитирање између живота и смрти. Мићуновић пажљиво, на рушевинама једног света, усредсређен на глумачку игру, од гласова и тела, од музике и звукова као подстицаја, гради слику разореног универзума. На тој ћемо слици препознати дезоријентисаност актера, али и њихову очајничку потребу да остану део историје.

Код Мићуновића препознајемо макбетовску атмосферу; он реферише на хамлетовске дилеме једног од актера; на сцену изводи шекспировске суђаје које дефинишу и коментаришу карактер наших живота, али сугерише и беке-товску апсурдност оних који су осуђени на трајање у свету који подједнако припада и живима и мртвима.

Овим референцама, међутим, редитељ и његов драматург не демонстрирају начитаност и памет, нити гомилањем алузија и асоцијација оптерећују сценску акцију, него вешто плету мрежу у којој Поповићева прича, лишена сваке конкретизације, добија чврсто упориште и прецизно одређени контекст. (...)

Александар Милосављевић
Други програм Радио Београда

У лавиринту Поповићевих петљи

(...) Имајући у виду особену изазовност текста, редитељ Бранислав Мићуновић је на сцени Народног позоришта у Нишу уобличио представу која успева да одржи пажњу гледалаца (драматург Дејан Петковић). Пронађен је донекле делотворан сценски израз, изван значења речи, у огољеној стилизацији; тежиште је умерено на музичко-плесну игру, на елементарну снагу песме и покрета

(композитор Ирена Поповић Драговић, кореограф Даница Ничић, костимограф Татјана Радишић). Посвећеност глумца и њихова енергетска ефикасност, успели су у одређеној мери да попуне значејске празнине полазног текста. На симболички пустој позорници, одвијају се на знаке породичне драме, између Славољуба (Александар Михаиловић), његове жене Драгиње (Јасминка Хоџић) и њиховог успротивљеног сина Алексе (Милош Цветковић). Она се преплиће са раскаланим понашањем Алексиног стрица Пана Крсмана (Александар Маринковић), његовом незајажљивом потером за женама, које представља Ноћна фрајла (Сања Крстовић). Ова група глумаца наступа психолошки довољно уверљиво и прецизно, али у целини не успева да пробуди истински доживљај гледаоца, због општости и бледуњавости поставке ликова. Она не даје могућности за њихов бујнији развој, они су у тексту више назнаке него стварни ликови.

Паралелно са овим драмским током, на позорници теку још две линије радње. Прву носе четири жене, статично постављене на просценијум, и закопане у симболичкој рупи, из које вире, помало налик појединим Бекетовим фигурама. Као да су у неком простору између овог и оног света, Стојана (Весна Станковић), Дафина (Ивана Недовић), Наста (Драгана Јовановић) и Златица (Братислава Милић), не учествују активно у догађајима, оне су нека врста коментаторки које изливају разноврсна, занимљива и мање занимљива, мишљења о свету, сведоци су дубинског друштвеног посрнућа. Следећу линију радње гради друга група жена, заводница, чулних и заносних, налик хору Баханткиња – Барбара (Маја Вукојевић Цветковић), Аспида (Јована Крстић), Цвета (Нађа Недовић Текиндер), Марела (Маја Дејановић), Аница (Наталија Јовић) и Катница (Јована Голубовић). Њихова жива игра има ритуалне, дионизијске вредности, које носе необуздану снагу Ероса, у сукобу са преовлађујућим осећањем пролазности и смртности, Танатосом. Значење испуштености животних прилика, поред снажне музике и хорских сонгова, суптилно граде чести звуци откуцавања сата, знак трошности времена, или неумољиве судбине, као и симболички изражајна дубина пуста сцене.

Ова „Ноћна фрајла“ може се посматрати као пример редићког и извођачког сналажења у небраном грођу, трагања које открива сценску снагу музике, покрета и визуелне симболике, моћ која постоји независно од изговорених речи. Због те чудне симбиозе сугестивног ритуалног смисла представе, који се издваја као њена највећа вредност, и лавежи Поповићевих речи које су често саме себи сврха, јер понекада делују као да су пуштене с ланца, па безглаво витлају, не знајући где би, представа не успева истински да покрене гледаоца. Да би једно сценско дело у целини било успешно, односно естетски заокружено, потребно је веће јединство различитих знакова, и оправданост постојања сваког понаособ у целини, чега овде извесно нема.

Ана Тасић

Полиџика, 22. јануар 2023.

У ВРЕМЕ НЕСИГУРНО

ЈЕДАН, НИЈЕДАН И СТО ХИЉАДА

Чиновници, професори, проститутке, бележници, сељаци и трговци, тужни ликови, људи усамљени и неспособни да изађу из своје отуђености, да поново компоњују хармоничан свет, да својим осећањима обезбеде стварно постојање у средини у којој је кич врховни императив друштвеног владања и начина мишљења... Главни мотив: немогућност човека да се ослободи свог некадашњег живота... Теза о многострукости личности и релативности истине. Писац озбиљно сумња у основне постулате на којима почива наша слика о свету и људима и уверава нас да у меморији и мишљењу других егзистирамо на безброј начина и при томе је свака од тих егзистенција лажна. Тиме довршава своју поруку о трагизму друштвене констелације у којој је живео... / Луиџи Пирандело, Један, ниједан и сто хиљада, из предговора, „Прогрес“, Нови Сад 1963.

„Ја сам цео живот провео мислећи. Не умам са људима, човек кад мисли, он то ради сам.“

О Јосипу Брозу: „...Имали смо човека који је владао, кога нећемо више имати; и не треба нам и не заслужујемо га. Тај југословенски владар могао је да вечера са енглеском краљицом кад му се прохте, да руча с америчким председником кад му се прохте, да га и мали црнац у Америци зна...“ „Он је умро а да није знао да чита како треба. Он је срицао као мала деца, сваку другу реч је погрешно читао. То су посебни људи. У малом, то је био Распућин.“

Политика, 1996 (време смрти) – Соја Јовановић: Аца Поповић је био виловњак наше позоришне сцене, највеће њено име; Ружица Сокић: Учествовали смо у Вашем сну нестајања, играли, а у себи плакали као Сократови ученици који свог учитеља прате до његове смрти; Даша Ковачевић: Аца је био ремек-дело људске и уметничке истинитости. Мушкарци су били конкретни у вредновању. Бранко Плеша: Геније и највећи живи комедиограф; Павле Угринов: колосални таленат; Љубиша Ристић: Када сам упознао Жака Поповића пре тридесет година, био је најбоље што је постојало у нашем позоришту. Зато је био идол и учитељ за моју генерацију шездесетих, која је, за њим, ушла на друга врата, лево... Јован Ђирилов: У Александру Поповићу имали смо истовремено и нашег Бекета и Јонеска, али и нашег Стерију и Нушића друге половине 20. века...

Када је спуштан ковчег у Алеји заслужних грађана, на њему је била црвена књижица, Калдеронова драма Живот је сан... / Петар Марјановић, Рани радови венцоносца, Српски драмски писци XX stoleћа, ФДУ, Београд 2000.

Приредила Александра Коларић

ИНТЕРВЈУ

Марјан Нећак
редитељ „Лепе Виде“

ДАНАС СМО МОДЕРНИ САМО У ОДЕЋИ

Редитељ Марјан Нећак каже да увек ради по људима и од њих тражи нешто што ни они сами не знају да имају. Покушава у њима да испровоцира нешто сакривено, да би они сами надмашили себе, изненадили њега као редитеља и кормилара представе која настаје јер, ако изненаде себе и њега, онда ће и публику. Интервју настаје у кафићу где трешти музика, раставља мождане ћелије, па ће и о томе бити речи, јер о музици је реч, а говори композитор и редитељ Марјан Нећак.

Шта вас је определило да се бавите причом о Лепој Види?

Чудно је што радим женску тему, мушкарац ради женску тему, али од професора – ја сам по образовању композитор, али режијом се бавим јер мислим да имам шта да кажем и ту – Љубише Јовановића чуо сам веома добар савет: кад радиш мушку представу – направи је женском, и обрнуто. И чини се да има неке добре философије у томе, има смисла. Тему Лепе Виде радили су Шпанци, Грци, Словенци, па и Норвежани имају нешто. Да се њоме позабавим потакло ме је јер је реч о жени која је пре много година рекла стоп овој традицији, стоп малтретирању, ја идем, како год хоћете да ме схватите – и као проститутку можда, оставила је болесно дете код куће, и мужа, што је тада била велика срамота, а и данас је исто. Можда још и већа срамота данас. Ако мислимо да смо модерни, то је заблуда. Модерни смо само у одећи. Вида је велика личност која је све поднела: пробала, на крају се вратила и рекла да не може без оних од којих је отишла. Али пробала је, и зато каже, ако ме желите, узмите ме назад, или ме одбаците. Представу сам правео на причи о томе како је то било некад, а како је данас, који су проблеми постојали некад, а који и данас, или само данас. Учинио сам то са Сташом Прах којој сам бескрајно захвалан јер је добро ископала ствари које нису видљиве и доступне сваком оку. Имали смо материјала за четири предстве, срећом, направили смо само једну која не траје дуго.

Сматрао сам да не треба да буде дуга представа која ће нас ударати у срце, него да за кратко време, као публика, прођемо кроз један процес.

Лепа Вида имала је храбрости да оде, да покуша промену, да окуси слободу. Људи данас причају о слободама и променама, а нису у стању да донесу неке елементарне одлуке које траже слободну вољу за почетак. Свака одлука велика је одговорност, лична. Зашто је тако тешко бити елементарно одговоран да би био слободан?

Не треба причати, него делати. Причањем се јадамо. Ми смо јадачки народи. Није то само у Србији, то је у Македонији, Хрватској, читавом региону...

А у Словенији?

Мислим да су људи у Словенији мало другачији, имају дистанцу, не упуштају се тако лако у свакакав разговор. Чим упознамо људе, ми се често одмах изадамо. Уместо да се упознамо. Заборавимо шта је било најважније. Упознавање. Треба деловати. Ако се не делује, онда је само причање и јадање, улази се у непотребни луп у којем се човек губи. Погубили смо се.

У избору да се ради женска тема, у тренутку када се, на нивоу дана, дешава неко женско страдање, важно је изнаћи тачан угао и фокус теме. Како се он налази и како се о тим темама може одговорно говорити у позоришту, на пример?

Ја радим помоћу метафора. Јер, ако нешто показујемо конкретно онако како јесте, онда смо пустили Вести, пустили смо Дневник, неку емисију. Ја не подржавам политички театар.

Не подржавате га данас, или ни раније кад сте били млади?

Одувек га нисам подржавао. У театар сам ушао ради магије, неких речи које не можемо баш изговорити. Литерарно дело је литерарно дело, ако оно у позоришту кроз глумце не живи преко метафоре, такво позориште мене не занима. Метафора узбуђује публику, а не само литерарни текст. Ако узбуђује само литерарни текст, онда идемо само на читање. То онда није театар, него читање.

Фото: Б. Лучић

Много се говори о насиљу, указује се на њега, а оно као да метастазира.

Раније нисмо знали шта се све догађа посвуда по свету, информације разних врста се гомилају и затрпавају људе. Данас чујемо где је тог насиља било по целом свету, у разним облицима, а некад су до нас допирали тек најјачи одјеци појединих страшних догађаја. Раније нисмо толико тога знали. Данас се из медија узима све, и што треба, и што не треба, не чини се. Уместо да медији охрабре људе да говоре, проговоре, да подрже неког коме је подршка потребна, они одмах суде, а онда суде и њихови конзументи, читаоци, гледаоци, без провере да ли је то истина или неистина, проверена или непроверена информација. Као уметник, имам обавезу да се бавим неким другим језиком да бих допро до суштине, да се отворе важна питања и теме и изведе некакав закључак. Ако не током представе, онда касније, за дан, два, три недеље, месец дана.

Да бисте као уметник дошли до тих ретких речи, које сте поменули, које се тешко и ретко изговарају међу људима, човек мора да преживи и свакодневицу. Како је ви преживљавате, јер сигурно читате неке вести, слушате, гледате, излазите напоље...

Као у корони. Већ 15, а можда и 20 година, живим као у корони, да бих могао преживети све ово.

Како је то могуће?

Кад гледам нешто, пратим вести, онда гледам ослобођен свих обавеза, дакле, не кажем да се не информишем. Али кад се затворим да радим, морам се искључити из свега да бих могао остати чисте главе. Никад не радим а да сам пола у уметности, а пола пратим збивања у свету. Пробао сам и то, да будем у свом моду и у свету информација истовремено, али то је немогуће. Чиста шизофренија. Наравно, одмак од свега тога могућ је уз породицу, пријатеље...

А куда иде та шизофренија у позоришту; императив великог броја премијера, које се догађају, малтене, на нивоу недеље, кратак рок за рад на представи, редитељи који раде две представе истовремено, незадовољни ансамбли, преморени глумци... Стрес и незадовољство расту, а ништа се не мења. Осим тога, у позоришту код нас, на пример, постоји тренд постављања великих редитеља.

Не мислим да постоје велики редитељи. Постоје добре и лоше представе. Добра представа се не ради за мање од два месеца. Један од мојих услова је да имам и више од два месеца, можда чак три да радим. Почнем раније, јер мој театар је музички, имам музичке пробе, један период је потребан за музички материјал. Потребно је да се све то направи, савлада, изградира, ту су онда мизансценске пробе, поново музичке, онда кореографија итд... Једноставно, хиперпродукција нам ствара само извесну безвољност, само падамо.

Зашто театри то раде?

Поставио сам то питање једном баш великом управнику и он ми је рекао ово: ако радимо мање, добићемо мање

Фото: Б. Лучић

новца. Мислим да би било боље мање новца, али квалитетна представа, и онда би можда позориште добило више новца за њену добру опрему. Сада се догађа да представа настаје чак и за мање од месец дана. То је велики стрес за глумце, за све који раде, и они онда улазе у тезгу. Ко су велики редитељи који раде тезге? Такви не постоје. Постоје добра и лоша представа. Она која те дотакне или не дотакне.

Какав је ваш утисак, како управници данас праве репертоаре? Овде се, углавном, чешће постављају редитељи него дела, на шта се у интервјуу за Билтен осврнуо и селектор Млађеновић.

Не мислим да има нешто погрешно у томе. Ако доведемо неког редитеља за кога знамо по којим естетским и етичким мерилима ради, немам ништа против тога, али онда се наредне сезоне не морају постављати редитељи, већ класици, савремени наслови, на пример. Али, сви раде све и свашта, хоће све истовремено. Хоће успех по сваку цену и тако театар полако постаје бизнис – ко ће продати бољу чоколаду. Која је то политика, да ли они на томе добијају или не, да ли се продаје више карата или не, то не знам, немам праве информације. Чини ми се да не би било лоше следити праксу концепта који примењују у Аустрији, Немачкој... Годину дана унапред зна се шта ће се радити, шта ће који театар радити. Тог реда овде нема и то није добро.

Има ли тога у Словенији?

Има. Сада је СНГ Марибор изабацио репертоар и зна се тачно која ће премијера када бити у наредној години, који ће редитељи радити, глумци, које ће теме бити у фокусу. То је веома корисно за све, посебно за глумца који зна шта ће играти, како да се припреми, али и да има неку врсту сигурности.

Композитор сте, музика је нешто што уме из човека да измами ретке речи које уметници проналазе и учитавају у своја дела. Јесу ли људи данас у позоришту способни да чују те речи?

Мислим да нису. Има превише глупости и ви не чујете оно што вам се говори. Кад уђете у бутик, имате музику која вас тера да купујете, није она ту због добре атмосфере, да се опустите, она вас тера да потрошите, диже вашу тензи-

ју. Има превише ствари које су тотални шљам у музици, потпуно непотребне. Ево док седимо у овом кафићу, чује се нека непотребна музика, нападна и иритантна, као у диско клубу, диже тензију да брже попијете пиће, да брже једете, да бисте брже отишли и други брже сели. Ево шта ми се догодило у Сплиту, и то не једном, већ неколико пута: добио сам кафу какву нисам наручио и кажем конобару, погрешили сте, промените, молим вас, донесите ми оно што сам наручио. А конобар каже, идите, сешће неко други. Неће он да се бави вама, не зависи од вас, ви њему сметате – то је порука. Људи који воле театар су сензитивни и разумеју оно што поручујемо, у мери колики су њихов капацитет и потреба за уметношћу. Неки су способни више да се томе предају, неки мање.

Кад стварате музику, стварате је сами. Узнемирује ли вас тренутак када људи упливавају у ваше дело, кад ту музику предајете некоме другом?

Можда на самом почетку, јер сам некада мислио да то што направим свако може да изведе на прави начин, а онда сам схватио да је то погрешно размишљање, треба да радим по људима и од тих људи тражим нешто што они сами не знају да имају. Односно, треба у њима да испровоцирам нешто сакривено, да би они надмашили себе, да би изненадили мене, а ако изненаде себе и мене, онда ће и публику.

Шта значи то „увек радим по људима“?

Упознам ансамбл, препознам људе и радим према њиховим могућностима – и немогућностима, чак ме ове друге више занимају, јер немогућности рађају нове могућности.

Чиме проверавате своје позоришне ставове, укус?

Увек идем испочетка. Немам концепт који је увек одржив, који стално користим. Свесно то чиним. Веома сам љубопитљив, то сматрам својом добром особином, сваког питам шта слуша, питам и своје дете. Све чујем, чувам то у некој фиоци. Тамо где не знам, ја не радим, не упуштам се, препуштам то ономе ко зна. Желим увек да изненадим самог себе, јер ако то успем, изненадићу и друге.

Одличан документарни серијал „1971: The Year That Music Changed Everything“ је фантастична прича о музици која је утицала на креирање новог света, уметности и целокупног друштва. Она показује како је блистави људски ум креирао промене, мењао свет људи набоље. На крилима музике која је настала те и година око ње, дошле су многе промене важне за све касније догађаје у свету. Данас, међутим, музика има обрнути утицај, она као да срзава цивилизацију, не буди свест, еутаназира, банализује наш живот, чак промовише насиље.

Евровизија је најбољи показатељ за то докле смо у том смислу дошли. Ево вам пример: паркирам аутомобил у Грацу, на петом нивоу испод земље, тамо свира њихов фолклор, а њихов фолклор је Моцарт. Зашто данас у гаражи у Новом Саду не свира нека традиционална песма? Душа би ми се испунила да сам, на било ком спрату гараже, чуо, рецимо, „Запевала сојка птица“ или неку песму карактеристичну за ово поднебље.

Не чује се ништа од тога. Шта ћемо сад?

Сада можемо гледати само колико можемо да издржимо то лудило. Ми се убијамо духом, а то је исто као да узмете књиге, рецимо неког Достојевског, и уместо да читате, ви се гађате његовим књигама, гађате неког њима. Колико то можемо издржати – видећемо, свакако већ предуго траје.

И после сваког дна, отвори се још једно дупло дно...

Јесте. Управо је тако написао Горан Стефановски.

Снежана Милетић

Ања Дрновшек
Глумица у представи
„Лепа Вида“

ВЕЧИТА ПРИЧА О СЛОБОДИ

Мит о Види је чувени словеначки мит, симболише љубав, чежњу, снагу... Са глумицом Ањом Дрновшек која тумачи Виду у представи „Лепа Вида“ у режији Марјана Нећака, разговарали смо о љубави, слободи, одговорности и загрљају који је спасоносан.

Мит о Види је важна легенда за Словенце. Она представља и чежњу и виталност. Шта је била за вас?

За мене је била мит снаге. Словенке су лепе и јаке. Није први пут да сам радила важан лик за словеначку књижевност, али када су ми рекли шта треба да играм, мало сам се уплашила, јер је то мит, а јако је тешко правити нешто што сви знају. Питала сам се шта ми показујемо? Редитељ Марјан Нећак је рекао, да смо сви ми лепа Вида, да је то упориште представе. Нису само жене лепа Вида, и мушкарци су лепа

Фото: Б. Лучић

Вида. Онда сам рекла: добро сад може. Наравно сви имамо чежњу, патњу, али снага је за мене најважнија у овој причи.

Зашто?

Јунакиња коју играм је моћна жена. Уда се, оде од породице и потом се врати. Има чежњу да се врати, снагу да дође назад, али може да се врати. Она налази морнара, љубав... онда се враћа. Не враћа се ни због љубави према мужу, не враћа се ни због детета, враћа се својом вољом, мада та одлука остаје нејасна, али је њена и она је до краја спроводи. Муж је малтретира, а она се врати. Зашто? Зашто се жена врати и каква јој је снага за то потребна?

Ђурђа Тешић
редитељка „Госпођице“

ПОГРЕШНО СХВАЋЕНА ЉУБАВ

Ђурђа Тешић говори за Билтен о актуелности Андрићевог дела, изазовима са којима се са тимом суочавала радећи на представи, о нашем свету ког може спасити само доброта и љубав од којих јунакиња представе тако одлучно бежи.

Идеја да режирате Андрићеву „Госпођицу“ постоји низ година. Од почетка се планирало да драматуршкиња на том пројекту буде Вања Ејдус. Како ви то разумете: идеју да се ради „Госпођица“, Вања као драматуршкиња, период потребан да се пројекат оствари?

Волим да напоменем да је идеја да радимо „Госпођицу“ настала из нашег читалачког укуса и читалачког интересовања. Говорећи о уметничкој сарадњи размењивале смо идеје шта је на нас оставило дубок утисак и испоставило се да смо баш тада читале „Госпођицу“, да је на обе оставила дубок утисак. Дакле тема није била шта да поставимо на сцену, него шта нас је хипнотички привукло у последње време у нашем читалачком искуству.

Почеле смо да радимо драматизацију, била сам тада у Југословенском драмском позоришту, али до сарадње није дошло, ЈДП нам је нудио драматизацију Марка Фотеза, па смо одустале. Али ето, након моје дугогодишње сарадње са позориштем Републике Српске у Бања Луци, где сам више пута у току двадесет година сарађивала са њима, позвали су ме и изразили жељу да радим „Госпођицу“. Понудила сам драматизацију Вање Ејдус и тако је кренуо нови круг. Наравно, додатно смо се бавиле текстом за ову поставку.

Фото: Б. Лучић

Фото: Б. Лучић

Питање је колико се ишта променило, чини ми се да је промена привидна, још увек живимо у врло крутим границама.

Еманципација се „десила“ у шездесетима, али питање је да ли се десила. Са села сам. Код нас су жене јаче, оне су мушкарац код куће, али опет, кад мушкарац каже жени да ћути, она ћути. Зашто? Нисмо ништа урадили.

Сирано који се појављује је луда?

Јесте. Он пије, изгубљен је што му жена одлази. Губи жену која кува за њега, спрема за њега, он се не сналази без ње.

Чини ми се да је проблем што се мушкарци и жене уче да буду непријатељи, а важно је да се уче да буду сарадници. Како ви разумете тај стари неспоразум?

Чини ми се да ту нема решења. Ако човек уђе у тај мушко-женски сукоб он се наставља.

У нашој причи ако би жена заиста напустила заједницу која не функционише то би била слобода, то би било решење.

Које улоге прижељкујете?

Недавно сам се вратила са породилског, играм две главне улоге и у зену сам. Не знам шта бих желела јер сам у овом тренутку јако задовољна. Желим да радим нешто за децу. Можда зато што сам мајка...

Шта је данас субверзија?

Љубав, стрпљење, загрљај. Загрљај чини да тензија нестане.

Наташа Гвозденовић

Шта је то што је вас тако привукло Андрићевој „Госпођици“? За мене то је комад о људској окошталости, за коју, наравно, постоје разлози и о огромном неповерењу према људима, према свету. Писац Џевад Карахасан, који нас је недавно напустио, говорио је да се без вере у Бога или, ако нисте верници, у људе у свет, не може живети. Говорио је колико је тај принцип важан. Овде је он толико урушен да потреса.

Полазиште јесте женски лик који је, како су то и критичари говорили, Шајлок у сукњи. Госпођица је све супротно женском принципу, поготово када се има свест да је у роману дата не само студија лика него и једне епохе. У једном патријархалном систему вредности појављује се жена која узима мушки принцип на себе, преузима економију целе куће и то јесте афирмативно. Њено деловања и радња кроз дело преусмеравају се кроз једну мрачну страст, заправо у патологију која је базирана на односу према оцу. Колико је емотивни терет који је она добила од оца на самрти баш везан за неповерење према људима, прем Богу. Отац јој каже да никоме не верује, да су људи добри само док им требаш, да немилосрдно штеди. Те тешке речи оптерете младу девојку која је решила да преузме пословање у своје руке. Њена душа се изобличава тим заветом и том патолошки погрешно схваћеном љубављу према оцу.

Улога Наратора коју уводите је веома важна.

Јесте, осећале смо интуитивно и Вања и ја да је добро да оставимо Наратора, пошто је роман писан из трећег лица, из приповедачког угла који је доста близак гледању на свет Рајке Радаковић. То је занимљиво, та улога се на моменте приближава неком објективном наратору како би увео друге ликове и објаснио неке догађаје, међутим, ми преко Наратора имамо доживљај њене интимае, њене унутрашње таме, то је било нешто што нам се чинило веома важним и онда је било битно за Наратора начинити адекватну форму и меру. У томе смо успеле, било је тешко јер је толико изузетних мисли речено кроз њега... Одлучиле смо се заправо за врсту сторителлинг форме.

Уметничка сте директорка Народног позоришта Републике Српске у Бања Луци. Шта планирате? Познајете тај ансамбл, каква је намера?

На позив управнице Дијане Грбић која је заиста изузетна личност, која је однедавно на челу те куће а урадила је већ низ сјајних потеза, на њен позив прихватила сам место уметничке директорке. Пре свега зато што добро познајем тај ансамбл, иначе не знам да ли бих се у то упустила. Пожелела сам да постигнемо нешто због потенцијала који тај ансамбл заиста има.

Следећих годину дана још нећу имати своје пројекте, али то је посао креативан, стратегијски и практичан... прво нас чека фестивал Театарфест, затим копродукција са Гледалишчем из Копра, редитељка Соња Петровић ће режирати „Ромео и Јулију“... то за сада могу да откријем.

Шта је данас субверзија?

Љубав и емпатија, све оно чега се Госпођица одриче смајрајући то слабошћу, а за мене је то увек и једино снага.

Наташа Гвозденовић

Слађана Зрнић
Госпођица у истоименој представи

ОСВЕСТИМО СЕ: РАТОВИ СУ ВЕЛИКО ПРЕДУЗЕЋЕ

„Нисам за патријархално друштво у којем је у реду да се било ко малтретира или запоставља, али, као што не верујем у патријархалност, не верујем ни у феминизам. Верујем у баланс, у поштовање. Верујем да људи морају да се штите и поштују међусобно, у браку, у било којој заједници људи, јер, иначе, изгубљена је битка за све“, каже између осталог Слађана Зрнић, глумица која је играла Госпођицу у истоименој бањалучкој представи. Додаје да свако данас јури своја права: жене, мушкарци, чак и деца. А можда би било боље да поразговарамо....

Како се живи ових дана у еху узбуђења због Позорја, с једне стране, с друге – свега онога што се десило у Београду 3. маја, а што је дубоко потресло цео регион?

Трагедије које су се десиле страшне су, а ми некако, тамо преко Дрине, живимо у том рату већ 30 године и неке ствари које не би требало да буду нормалне, постале су нормалне, али трагедија попут ове је поражавајућа за све нас. Мени остаје да, као глумица и човек, покушам све те емоције да преснем на сцену. Све оно што доживим могу да подарим јунакињама које играм. У позоришту видим утеху. Оно је мој живот, тамо се дешавају добре ствари које лече човека.

На чему данас у друштву штедимемо онако како је то чинила ваша јунакиња, а не би требало?

На љубави и емпатији?

Свесно или несвесно? И како је то постало могуће?

Несвесно. А постало је могуће зато што има доста мржње, зависти и љубоморе, лукавости, препредености и зла – међу људима и у људима. Не можемо више да се пробијемо од тих демона. Треба много труда. Човек би морао да носи сунце у себи, а не мрак, и зато би редовно морао да се чисти од њих. Ја сам оптимистичан човек, верујем ипак у људе и то покушавам и сама да будем. Зато се морамо стално преиспитивати, чистити од лоших мисли које опседају сваког од нас. Доживиш неправду, спонадне те бес, љубомора, па и презир, или мржња, а мораш се ослободити тога, јер

ако то остаје у теби, није добро, ни за тебе ни за околину. Мораш то некако решити. Треба сваког дана, на крају дана, размислити о томе шта је било тог дана, шта сам урадио и како су те моје одлуке утицале на мене, мој будући живот, али и на моје окружење. Све друго унижава човека. Нисам песимистична особа, дакле, мислим и верујем да све може бити боље, али је пред нама рад. Ово је век у којем се морамо борити и против неких других тековина, негативних тековина те друге реалности – виртуелне, која можда сад већ постаје и прва реалност за неке генерације. Треба се вратити у себе и ту у себи наћи нешто лепо, а не да откидамо од живота као што је откидала Госпођица.

Андрић се често цитира, заправо чешће се цитира него чита, копијеује се по мрежама толико да се обезличавају његове мисли... Јер, да се више разумео и разуме Андрић, можда би мање јада међу људима било?

На мрежама свако има мишљење, може да постави шта год хоће. Зато сам се пре две године и „скинула“ са свих мрежа. Нисам више хтела да слушам да свако има мишљење о свему, чак и они који немају компетенција ни за шта. Тамо влада један курцшлус који нас унижава и поништава као људе. С којим правом неко неког оптужује, а не зна детаље. Мени се чини да је данас најтеже у новинарству, јер оно би морало да буде базирано на тачним, провереним вестима, а данас се све базира управо супротно, на непровереним и лажним. Када све то дуплирају још и друштвене мреже, лудило се мултипликује и колоплет лажи траје унедоглед. Људи данас нису свесни снаге речи. Кад се реч каже у етеру, она, док путује, носи снагу која утиче на неке људе, као и када допре до финалне адресе, када добија на потпуној снази која можда мења неке судбине. Морамо размишљати о томе шта гласно говоримо и како то утиче на друге људе. Зато ти цитати унижавају Андрића као и сваког другог на мрежама цитираног писца, јер то је поза, а не суштина.

Да ли би данас било важније играти неке теме и писце, или концепте неких редитеља?

Данас су важни редитељи, и можда ће се они и љутити, али у позоришту је писац ипак најважнији. Важна је прича, идеја, шта желимо да кажемо. И редитељ, и глумци, морали би бити у функцији писца. Немам ништа против концепта, али данас свако ради концепт, и онај ко га има, и онај ко га нема. Све је концептуално – живимо концепт. Мене ипак занима живот, и овај рад на „Госпођици“, са целом екипом, утолико ми је драгоценији јер смо поштовали писца, његову причу и идеју.

Мало се поштују писци данас... Они су тек мамац-наслов, а онда на телу њиховог дела настане нешто непознатљиво...

Одведу нас трендови другим путевима, али ако желимо добро позориште, прича и писац морају бити на првом месту. Редитељи себе стављају у први план, нема писца, ни глумца. Праве се представе где глумци играју скечеве. Немам ништа против тога, али не може тако стално и не може тако бити све. Основно питање на академији је шта краси добру представу, а одговор – да се у једној реченици може рећи о чему се у њој ради, шта је њена

Фото: Б. Лучић

порука. А мало је таквих представа данас. Представе су лепе, ружне, досадне, добре, али не знате о чему говорите. Ја бих убудуће волела да радим представе после којих публика зна о чему се радило у тој представи.

Помињали сте борбу против нових предрасуда, оних које су нас стигле у 21. веку, које се таложу на старе предрасуде којих се нисмо ослободили, нпр. патријархалне... Где је ослонац и коректив у свему томе?

У породици.

А шта ако је она угрожена, као у случају трагедије у Београду?

Опет породица. Њој се човек мора окренути. Много је тога што растура породицу. Нисам за патријархално друштво у којем је у реду да се било ко малтретира или запоставља, али, као што не верујем у патријархалност, не верујем ни у феминизам. Верујем у баланс, у поштовање. Верујем да људи морају да се штите и поштују међусобно, у браку, у било којој заједници људи и да се у томе гаји дете и један народ, било која група људи. Јер, иначе, изгубљена је битка за све. Свако данас јури своја права, жене, мушкарци, чак и деца. Данас деца одлучују, па како то, како неко без икаквог искуства у животу може да одлучује, хајде да мало поразговарамо. Чини ми се да с годинама постајем све конзервативнија, а до пре две сам била јако либерална. Мислим да је то све због хаоса у којем свако има сва права, па и право да каже нешто што није у реду да се каже, да уради нешто што је непримерено. А нешто је непримерено јер није добро, некада, данас, и убудуће. Томе морамо учити појединце и друштво. У породици дете треба да се васпита по неким правилима, а не без правила. Оно мора да има поштовање, да се васпитава правично, а деца се данас ничег не боје. Ово као да је дошла владавина деце. После матријархата, дошао је па-

тријархат, а сада је владавина детета. То није добро. Дете мора да зна границе у оквиру којих мора да се понаша. Тога данас нема, помешало се све. Сви смо слуђени, али враћам се на Госпођицу и малтретирање те деце, оца који јој је оставио нешто у аманет и мајке која је гледала само себе, па то створи монструма за кога навијате.

Као у овим серијама које непрекидно бинцујемо, нпр. у „Succession“, човек ухвати себе да навија за најгорег јер су сви најгори, нема позитивне особе. Дакле ипак навијаш. А зашто навијаш? Немој навијати. Етика, ђао!

Јесте, јесте. Нешто се опасно обрнуло.

Не знам има ли нам спаса...

Има, има. Ми трајемо толико година, и ово ће проћи. Ми смо на таквом подручју где све мало касни, некад то буде добро, али ретко. Рат је велико предузеће, како је то Андрић написао давно. Онај у Босни, овај данас у Украјини, и кад чујете да неки људи мисле да рат нешто може да реши, застанете јер не можете веровати да то још неко мисли, да неко може бити толико наиван после 30 година. Хаос јесте, живимо га, али док год је позоришта, које је аналогно у овом дигиталном свету, биће наде. У том свету хаоса, позориште је оаза.

Снежана Милетић

ПОЗОРЈЕ МЛАДИХ

ПРОБИЈАЊЕ КРОЗ КОМПЛЕКСНОСТ „ЧЕРНОДРИНСКОГ“

Последњег дана овогодишњег Позорја младих публика је имала прилику да погледа представу „Чернодрински се враћа кући“ по тексту чувеног македонског драмског писца Горана Стефановског. Реч је о представи четврте године глуме Факултета драмских и филмских уметности Универзитета Синергија Бијељина. Ову класу глуме воде професор Иван Јефтовић и асистент Стојан Ћорђевић.

Стефановскова драма „Чернодрински се враћа кући“ бави се Војданом Чернодринским, пиониром македонске драмске књижевности. Ипак, драма се ликом овог писца бави асоцијативно будући да се лик Чернодринског не појављује ни у једној наративној епизоди драме. Уместо тога, Стефановски се кроз епизодну структуру драме на различите начине бави темама писања, позоришта, драмског стваралаштва.

Оваква епизодна структура драме наизглед је пригодна за инсценацију студената четврте године глуме, будући да студенти у свом школском задатку играња представе могу да се фокусирају на ликове који су присутни у одређеним деловима приче. Међутим, с обзиром на то да се драма састоји од великог броја епизода и ликова који су у њима присутни, готово свако од студената глуме имао је задатак да игра два до три лика, иако глумца на класи има седамнаест. Студенти и њихови професори избаци-

Фото: М. Блашковић

ли су одређене ликове и делове драма, али је резултат и даље представа која садржи велики број ликова који се брзо смењују. То само себи не би било проблем, али брзо смењивање сцена и ликова и условност да један глумац игра два или три карактера, произвело је конфузију и отежало праћење представе. Чини се да би прикладније било да је мањи број епизода драме „Чернодрински се враћа кући“ одабран за инсценацију, али одговорност за ту одлуку свакако лежи на професорима а не на студентима.

Ипак, и поред преамбициозног захвата у инсценацији овако комплексне драме, јасно се примећује предан рад и увежбаност глумца. Њихове вештине огледају се у прецизној дикцији и могућностима певања, будући да у више делова представе изводе песме (од народних, па до савремених поп песама). Глумци су се такође трудили да сваком лику ког играју додају карактеристичну особину како би се он или она издвојио од претходног лика у представи. Управо се на основу озбиљног глумачког рада на овој представи закључује да ће могућности и вештине студената глуме тек доћи до изражаја када буду глумили у представи са промишљенијим и мање амбициозним концептом.

Борисав Матић

ЈЕДАН, АЛИ ВРЕДАН

Позорје младих на овогодишњем Стеријином позорју затворила је представа „Један Пикасо“ Цефрија Хачера у режији Андреја Дрљаче, студента 3. године режије, у изведби студената глуме Илије Ивановића и Анђеле Тасић, под менторством професора Жељка Митровића и асистента Горана Дамјанца са Академије уметности Бања Лука (Република Српска, Босна и Херцеговина).

Радња комада смештена је у окупирани Париз 1941. године и одвија се између славног шпанског сликара Пабла Пикаса и представнице нацистичког режима, образоване историчарке уметности Госпођице Фишер. Комад полази од питања: шта би се догодило уколико би Пикасо на сат времена био затворен са њему привлачном женом, која у име система жели да пронађе једну оригиналну Пикасову слику која би била спаљена на изложби изопачене

Фото: М. Блашковић

уметности? Тема дуодраме ислеђивања је положај уметника и уметности у кризним, ратним и дехуманизујућим временима.

Замка биографских и историјских комада је пренатрпаност информацијама и дијалогом који служи искључиво да публици објасни контекст. Хачеров текст, нажалост, упада у ову замку препуштајући глумце изафектираној, пренаглашеној глуми и готово непостојећим променама односа. Од почетка до последњих пар минута представе ликови су у сукобу идентичног интензитета. Због тога је сам крај најубудљивији део јер Пикасо и Фишера престажу да буду цинични и иронични и постају бар на моменат искрени разговарајући о слици „Герника“ и мотивима њеног настанка.

Са друге стране одабир комада, иако је прераспричан и са недовољно промена односа моћи између сликара и службенице/теоретичарке, кореспондира са садашњим временом због ратних сукоба који се дешавају у Европи и деградирајућег односа према уметницима.

Редитељ је показао велику умешност приликом поставке драме која диктира јединство места, времена и радње разигравајући простор камерне сцене. Глумачки пар, иако због текста није имао прилику да покаже сав своје таленат, успео је да одржи убедљивост глумачке игре и не западне у имитацију или стереотипизацију.

Као што је неколико пута наведено у критикама студентских представа, морају се имати у виду пропозиције испита на академијама и уметничким факултетима и чињеница да оно што би се у професионалним представама тумачило као редитељски знак, у студентским представама је често технички услов или задатак. Друго, време на Академији јесте право време за прављење грешки из којих се учи, развија се и напредује. Тешко је пронаћи угао из којег ће критичари и критичарке овог сегмента Билтена гледати представу тако да похвале труд аутора, да их не саботирају, али да објективно искоментаришу њихов рад и донесу вредносни суд. Према томе, све горе написано аутори представе нека схвате као добронамерни коментар и сугестије, а никако као негативан суд. Вероватно најважније позоришне грешке и експерименти дешавају се током студија на уметничким факултетима. Позорје младих показало је разноликост тема и привукло је младу позоришну публику на Стеријино позорје, која ове године приметно недостаје на представама главног програма.

Дивна Стојанов

ОКРУГЛИ СТО: ЛЕПА ВИДА

ЛЕПА ВИДА ЈЕ КОНКРЕТНА ЖЕНА

Округлом столу о представи „Лепа Вида“ (Гледалишче Копер/Teatro Capodistria из Словеније и Словенско стално гледалишче Трст) у режији Марјана Нећака, а по тексту Сташе Прах, присуствовали су глумци **Данијел Малалан**, **Блаж Поповски**, **Ања Дрновшек**, **Рок Матек** и директорка Гледалишча Копер **Катја Пеган**.

Глумац и директор Словенског сталног гледалишча из Трста **Данијел Малалан** подсетио је да Трст има дугу позоришну традицију и рекао да позориште ради на више нивоа и да имају доста позоришних награда.

Директорка Гледалишча Копер **Катја Пеган** рекла је да је лепо што се ове године на Позорју могу видети представе свих професионалних позоришта. „Тематика ове представе је море, не може се без тога, то је нека димензија без које се не може. Нова Горица мирише то море и њихова представа размишља о китовима и морским дубинама. Ми смо ове године сви донели море на Позорје. Ми преводимо талијанску комедију дел арте из Италије до нас, ми преводимо Голдонија, читамо, радимо копродукције. Не може се живети без корена и без свести шта је је било пре. Ако то не знамо, онда не знамо ни где идемо.“

Гласање публике за најбољу представу ЛЕПА ВИДА – 3,62

На питање о настанку текста, **Сташа Прах** је рекла да се не осећа да је написала ауторски текст јер је први и једини креатор ове представе Марјан Нећак. „Драго ми је да је текст сложенији и да представу ради мушки редитељ. Он је прво направио музику, па смо кренули у процес“.

Данијел Малалан рекао је да је одавно почео процес. „Мало смо импровизовали и глумачки и певачки. Редитељ нас је добро упознао и тако је кренуло.“

Фото: Б. Лучић

Катја Пеган је додала да они раде и много музичких представа. „Код нас глумци певају јако добро. То је било важно за њега, као и за Ирену Поповић која је за нас радила неколико пута – да привучемо глумце и да понуде све што могу и што знају“.

Влатко Илић је нагласио да ова представа много зависи од онога што глумци имају да понуде, када је у питању певање и употреба лутке. Ово је на сличан начин представљено као документарни театар.

Данијел Малалан је рекао да је саксофон убачен зато што знамо да свирамо. Око лутки је помагао Клемен Јанежич који је у основи глумац.

У разговор се укључио и **Рок Матек** и додао је да је први пут радио са лутком. „Имали смо доста проба, главно питање је било шта значи у бити чежња. Прочитао сам сву литературу, све ауторе који су писали о томе. Ганди је пуно писао о томе, као и старогрчки аутори. Чежња настаје чим се родимо, а кад умиремо исто постоји. То нам је у бити“.

Катја Пеган је додала да је чежња снага, а да људи више немају снаге. „Ми немамо снаге да се боримо, желимо само да преживимо. Пре десет година смо имали јунаке, а сад све окрећемо на рањиво у позоришту. Тихи смо, а нисмо хтели. Ту Виду редитељ види као снажну жену, која узима судбину у своје руке. Различите варијанте ове приче постоје, она се код нас представља увек као неко ко има снаге.“

Ана Дрновшек додала је да за њу није важно да ли игра мит или не. „Ја не могу да глумим мит јер није конкретан. Ја сам желела да Вида буде конкретна жена. Кад смо

фото: Б. Лучић

разговарали о томе, схватили смо да смо сви ми Вида, и мушкирци и жене. Ово је моја прва представа после породичног и ова улога је за мене била веома важна без обзира да ли смо мушкарци или жене. Глумила сам жену која остави дете и оде, и сам процес је био јако леп, нисам се питала о приватним питањима. Чини ми се да је представа прича за себе, сви смо ми Вида, има и мушкараца које имају промене у животу, свако може да нађе питање за себе. Тако ја доживљавам ову представу.“

Рок Матек је нагласио да је реч о ауторском пројекту. „Добили смо текст, научили смо га и видели како можемо то да играмо. Често се све промени пре премијере јер треба времена да се све научи и да видимо да ли то функционише или не. Сви ми певамо, а ово није класични театар и треба имати пуно концентрације. Стално смо мењали, треба бити брз и флексибилан.“

Данијел Малалан је додао да је лик лепе Виде подсетио на Александринке – жене из Словеније које су остављале породицу и децу и ишле у Египат: „Што се тиче моје улоге, важни појмови су чежња и анксиозност. Немамо позориште које се бави само мјузиклом или драмским театром и важно је да то све знамо. Наравно, постоји велика припрема за све то.“

Блаж Поповски је додао да је ишао у музичку школу и да свира бубње. „Свирао сам пре кларинет и нисам то јако волео. Иако имам ритам и слух, то је све у мом свету, увек је стресно када свирам на сцени јер нисам професионални музичар. Имао сам осећај као да идем на концерт. Добра је екипа и добро смо сарађивали.“

Директорка позоришта **Катја Пеган** рекла је да не зна како је дошло до тога да музичари режирају представе и да је то вероватно због тога што је музика једина форма у којој се можемо добро осећати. **Влатко Илић** је додао да у двадесетом веку већину позоришта граде ауторски тимови и да наративи губе своју снагу. Очекујемо друге моделе тога како се неке приче причају. Иако је ова прича о Види позната, сада је испричана другим средствима.

Милена Кулић

Кроки сликара Угљеша Цолића из представе „Лейа Вида“

СТУДЕНТ КРИТИЧАР: ЛЕПА ВИДА

БЕГ ИЗ ЗАДАТИХ УЛОГА

Лепа Вида је представа у продукцији Гледалишча Копер/ Teatro Capodistria (Словенија) и Словенског народног гледалишча Трст, рађена по мотивима истоименог словеначког мита. Списаатељица Сташа Прах задржава заплет који већ постоји у миту, али причу наизглед покушава да сагледа кроз феминистичку призму. Напомињемо наизглед, јер је тешко утврдити шта списатељица заиста жели да постигне. Ликови говоре много и поетично. Изговарају реченице које звуче паметно, али није лак задатак проникнути у њихово значење. Нејасноћи текста додатно доприноси и то што ликови често алудирају и цитирају ликове из других комада. Лепа Вида, Морнар и Муж се одједном претварају у Ромеа и Јулију, Дон Жуана, Сирана де Бержерака... Зашто? Не знам. Прича нема никаквих сличности са поменутих драмама. Ни мотивских, ни наративних.

Режија Марјана Нећака је збуњена колико и текст. Глумци се, занесени својом чежњом и страшћу, врте у фотелијама, врте једни око других, врте сами око себе. Плешу, приблијају једни друге уз зидове, гурају једни другима палице за бубњеве у гаће. Иза њих се пројектују различите црно-беле фотографије (аутор видеопројекције: Марин Лукановић) које повезује једна ствар. Магла. Магла на улицама, магла над реком, магла над пољем. Све то би могло да има смисла да је смештено у неки други контекст. У контекст који има смисла.

Коришћење сценографије (коју је такође радио Марјан Нећак) и костима (Јелена Проковић) покушава да одражава тему представе, која је (ваљда) улога жене у патријархалном друштву. Лепа Вида све време покушава да се истргне из улога које јој мушкарци намећу. Не пристаје јој улога супруге, улога љубавнице, нити мајке, па јој тако не пристаје ни хаљина у коју ти мушкарци покушавају да је обуку. Она је цепа део по део, све док је сасвим не свуче и не остане у неком назови рокенрол *outfit*-у: тексас шорц, црне доколенице, црне чизме. Мушкарцима оставља своју лутку да њоме управљају, нека она игра како они свирају. Прст у око, али има смисла.

Ликови своје емоције и ставове углавном изражавају кроз музику (опет Марјан Нећак), а музика је једина ствар која иоле вреди у овој представи. Марјан Нећак демонстрира своје знање показујући како уме да компонује све од мелодичних балада до енергичнијих песама са електро и индустријским призвуком. Ања Дрновшек успева да изнесе сваку од тих песама гласом који по потреби може да буде нежан и изражава тугу, а и храпав и тврд ако треба да изражава страст и бес. Квалитет музике употпуњује Данијел Малалан са својим саксофоном. Међутим, добра музика није довољна да спасе представу или оправда њено постојање.

Димитрије Петровић
Четврта година драматургије
Академија уметности у Новом Саду

ОКРУГЛИ СТО: ГОСПОЋИЦА

ГДЕ СМО ЗАКОПАЛИ НАШЕ СРЦЕ?

Влатко Илић отворио је округли сто о представи „Госпођица“ (Народно позориште Републике Српске Бања Лука) у режији Ђурђе Тешић, а по драматизацији Вање Ејдус. У разговору на округлом столу учествовали су **Вања Ејдус, Ђурђа Тешић, Слађана Зрнић, Драгана Пурковић Мацан, Ивана Ристић, Бојан Колопић и Павле Павић.**

Округли сто је започет констатацијом да је врло тешко говорити о позоришним извођењима дела Иве Андрића јер је део традиције и историје књижевности, а на питање Влатка Илића о доминантним линијама драматизације, **Вања Ејдус** је одговорила да је драматизација рађена још 2009. године:

Гласање публике за најбољу представу ГОСПОЋИЦА – 4,55

„Написала сам десетак верзија, тада се игром случаја то није реализовало, па смо урадили ове године. Мени је био узбудљив тај лик, недокучив, желела сам да проникнем шта је то што га чини посебним. Најбољи моменат је моменат „пуцања“, тј. заљубљивања на крају приче, кад се срце сломи. Разним намештањем сцена, стално сам се враћала овој литератури и стално сам се враћала његовом језику. Одлучила сам да оставим наратора, мало сам се и плашила тога, нисам знала како се то ради и како се то игра, па смо одлучили да то пребацимо у треће лице. Он је пролазио кроз пуно фаза, много смо разговарали и редитељка нас је усмеравала да знамо куда идемо. Највише сам се мучила да испричамо ту причу. Обухвата и Сарајево и Београд, од детињства до старости, било је питање како остати доследан Андрићу, а не погубити се у том материјалу. Мене је фасцинирао мањак љубави, никада нисам срела тако закључано срце, немање емпатије и свести о тренутку у којем се живи, било ми је занимљиво да се позабавим тим ликом.“

Влатко Илић је ову драматизацију назвао глумачком драматизацијом имајући у виду да је глумица радила. **Вања Ејдус** је рекла да се дуго размишљало о форми, поред тога како да се исприча прича измаштали су читав свет.

Фото: Б. Лучић

Фото: Б. Лучић

Слађана Зрнић укључила се у разговор и рекла је да има глумачког упоришта у драматизацији. „Мени се чини да је такав приступ доста олакшао да се томе препустимо и одиграмо представу. Он је озбиљан, комплексан и има доста ликова који нису ушли у комад јер смо хтели да испричамо причу од почетка до краја.“

Ђурђа Тешић је рекла да су хтели да и Вања Ејдус игра, „Ово јесте студија карактера, смена два доба, патријархалног света, то је затворен роман. Касније је и Слађана са својим глумачким приступом утицала на адаптацију. Мени је то било занимљиво како уз глумачко размишљање представити овај лик на сцени, она је принцип и метафора. Важан је приступ обе глумице у овом процесу.“

Вања Ејдус је рекла да је ова представа ретко извођена на сцени. Пре десет година је изведена у драматизацији Марка Фотеза, а ту драматизацију је и Андрић забранио. „Ја нисам сигурна шта се у њој збива све до момента док се заљуби и отвори своје срце. И даље ми је то мистерија. Слађана је оживела максимално тај лик. Синоћ сам помислила да смо баш храбри што смо пробали овако нешто.“

Слађана Зрнић је додала да су Фотез и Андрић покушали да поставе „Госпођицу“, а тај процес је прекинут и да је сада исправљена та грешка. Редитељка **Ђурђа Тешић** је рекла да има сазнања да је Андрић дао одобрење да се представа изведе у Југословенском драмском позоришту, али те године добија Нобелову награду, па се некако удаљавају од те идеје.

Влатко Илић је разговор повео о родној перспективи у представи. Редитељка је рекла да то сигурно утиче на цео процес. „То је прича о страсти, мени је било важно што смо томе приступиле као жене јер то је женски лик који преузима женски принцип. Пут којим она креће је афирмативан и позитиван, она преузима позицију главе куће и излази храбро у мушки свет. Имамо супротстављен мушки свет, имамо главни сукоб. Оно што се даље догађа јесте патолошка љубав према оцу, што је у развоју сваке жене битан моменат“.

Влатко Илић је напоменуо да она страда због своје динамике, она је довела до тога. **Слађана Зрнић** је додала да је то „њено срце било погодно за све што се њој десило. У партијархалном систему је она тако завршила, умрла у 45. години, интимно сам се играла са данашњим добом.“

Лик Госпођице је нешто што је у глумачкој каријери пожељно. Имала сам идеју да радим и монодраму, знала сам да је то то чим сам прочитала адаптацију. Све је ишло врло спонтано и верујем да је то нешто одозго. У питању је магијски ритуал, Госпођица је ван моје контроле и пресрећна сам што имам могућност да играм тај лик. Има нечег магијско-ритуалног у игрању те улоге. Госпођица је у свима нама, и схватам колико ми штедимемо у животу.“

Редитељка **Ђурђа Тешић** је напоменула да она не страда јер прихвата финансијску самосталност. „Она страда јер све оно што се сматра слабошћу, она сматра снагом. Она сваку људскост и сваку врсту емпатије сматра слабошћу. По мени, њена активна радња на сцени, иде према неком циљу где се труди да буде све јача. Она се у томе одлично сналази. Та финансијска сигурност изазива нешто што даље води ка потпуном немању емпатије.“

Вања Ејдус је нагласила да родни моменат није био кључан. „Мањак емпатије који је свуда присутан био је кључан. Био је важан лик. Копало нас је да знамо шта је то у тој жени и шта је то Андрић написао“. Са друге стране, редитељка сматра да је еманципација женама донело пуно терета – „она је скаменила срце да би остала жива, томе смо приступале и интуитивно. Може и мушкарац да развија емпатију и љубав.“

Слађана Зрнић је додала да то није прича о еманципацији, него о тврдом срцу. „То где ми своје срце закопамо и како радимо на томе да откопамо сву лепоту. Страшно је да она чува пун кофер новчаница које у том тренутку не вреде ништа. Или смо у прошлости као ми у Босни и Херцеговини, или смо у будућности у страху од вештачке интелигенције, на пример. Никако да живимо данас. Та пасија је њу прогутала.“

Влатко Илић је рекао да тај слом у последњим сценама може бити критика данашњег времена. Редитељка **Тешић** је додала да то јесте апсолутна критика да новац не може да буде породица, вера и прозор у свет. „Она штеди новац и никоме не верује, тај завет је преузела од оца који је учио да никоме не верује јер људи су ту само кад од тебе зависи.“ Из публике се јавио и **Милан Мађарев** који је рекао да представа може да се гледа на више начина: „Када говоримо о утицају оца, он је нека врста суперега за своју ћерку, тај однос се мења временом, она превазилази

Фото: Б. Лучић

своју улогу оца и схвата да је супериорнија од њега, да је он био слабији, а да је она јака жена. Имамо лик ујака и лик човека који је искористи. Разлог њене амбиваленције је тај јер не може да уђе у однос са њим чак и кад она то жели. Та прва појава када се чини да је он реинкарнација њеног ујака је разлог што она њему верује. На тој клавирници је екипа направила причу јер је са њене стране немогућа љубав и баш зато долази до њене трагике.“

Из публике је коментарисао и **Милован Мрачевић** који је рекао да је први пут гледао „Госпођицу“ у режији Љубише Ристића. На његово питање о разматрању менталних поремећаја, **Слађана Зрнић** рекла је да је о томе размислила само да би видела како се развија њен лик, а не са научне стране. „Глумцу не треба пуно информација, већ само требају основне и онда се глумац шири.“

Марина Мађарев поставила је питање да ли је било очекивања о томе како је требало играти. **Вања Ејдус** је рекла да је њу занимало као глумицу ко је она, шта се крије у њеној души. „Толико сам времена уложила у то и нисам сигурна ни како бих ја то играла. Слађа је нашла одличан модел, нисам докучила шта су њени унутрашњи догађаји, остало ми је недокучиво шта је оно чега се она плаши, шта се дешава у њеној души. Врло је компликован глумачки задатак, прво је био интригантан, хтела сам да играм, али што сам више писала схватала сам да је ужасно тешко за игру и поставку. То је одлично дело са одличном студијом карактера, али у позоришној догађајности је тешко јер нисмо знали чега да се одрекнемо. То је оно што је било најтеже – да се откључају да се схвати како се развија њен лик“.

У разговор се укључила и **Драгана Пурковић Мацан** и рекла да је најинспиративнији однос мајке и родитеља. „Нисам хтела да радим реалистично, хтела сам да прикажем тај искривљени пут који јој је дао њен отац. Да јој отац није дао тај пут она би била срећна жена. Та сценографија је суво дрво, сви је тумаче на свој начин а надам се да смо успели да се повеже са сценом, костимом“. Са друге стране, **Ивана Ристић**, која је радила костиме, рекла је да је важно да се ликови могу пронаћи у овим костимима и да јој је било задовољство да ради у овом тиму.

Павле Павић рекао је да је тај задатак био да се исприча прича, да нема отуђења, а ни поистовећивања и да је танка линија коју су морали да поставе. „Користили смо онај најискренији начин долажења до решења, а то је коришћење грешака. То је био тимски рад, покушавали смо док сви нису били задовољни“.

Редитељка **Ђурђа Тешић** је рекла да је поента у роману неутрални глас који је близак Госпођици, удаљава се глас наратора када треба да се представе други ликови. „Нама је било најтеже да не одемо у неку морализацију. Због тога је тај роман модеран, али било је тешко да се нађу наратори који нису пасивни и да се не оде у морализаторску позицију. Пуно нам је помогла глумица која игра мајку која нам је помогла да се не плашимо реплика. Тражила сам од њих однос према мисли, имали су право на свој доживљај, али на крају је била моја последња.“

Вања Ејдус је нагласила да је све на почетку било у првом лицу, па смо после пребацили у треће лице. То је остало отворено и може да се решава на праве начине.

Милена Кулић

СТУДЕНТ КРИТИЧАР: ГОСПОЏИЦА

„СВЕ БУ ДАТИ ЗА ЈЕДАН ДАХ!“

Седмог дана фестивала, у оквиру такмичарске селекције, гледали смо представу „Госпођица“ Народног позоришта Републике Српске. Драматизацију романа Иве Андрића потписује Вања Ејдус, док је редитељка представе Ђурђа Тешић.

Госпођица Рајка Радаковић (Слађана Зрнић), прерано је одрасла девојчица која се заклинје оцу на самрти да ће све његове послове и дугове преузети на себе. Њен живот у Сарајеву и потом пресељење у Београд због Првог светског рата, приказан је у целости, захваљујући колективном Наратору који нас води кроз Рајкину постепено пропаст изазвану тврдичлуком и похлепом. Остатак уиграног ансамбла чине Наташа Иванчевић, Сњежана Мишић, Бојан Колопић, Данило Керкез, Белинда Стијак и Павле Павић. Они нам приповедају животне ситуације несрећне Рајке, њену љубав према амици који умире, одлучност да научи да води посао, вечито шкртарење и наседање на превару београдског мангупа. На путу до госпођичине пропасти стоје људи који су покушали да је искористе, повреде или пак да је уразуме. Срце Рајке Радаковић испуњено је неоствареним животом који јој је прошао у патолошком тврдичлуку и она умире у Београду, потпуно сама. У замену за последњи дах, Рајка нуди свој уштеђени новац, дукате и злато. Чини се да је коначно свесна колико све то мало значи, док јој се живот постепено гаси.

Мајка (Наташа Иванчевић) је разумна жена, свесна да Рајка прелази меру рационалног и да их њен тврдичлук води у сигурну пропаст. Примораност пресељења у Београд не мења поредак ствари за Рајку. Све више усамљена у својој охолости, Рајка упознаје Јованку (Сњежана Мишић), Београђанку која је спаја са извесним Ратком Ратковићем (Бојан Колопић). Ратко је госпођичина слабост и једини човек коме је добровољно позајмила извесну суму новца, да би он изиграо њено поверење и потврдио злобу у људима од које је Рајка увек страховала. Слађана Зрнић се изврсно игра са Рајкиним карактером, приближавајући нам декаденцију жене, несвесне реалног живота.

Фото: Б. Лучић

Уоквирена сцена са дрвеним рамовима, за коју је задужена Драгана Пурковић Мацан, доноси нам интимну атмосферу госпођичиног живота. Позорница вешто служи колективном Наратору да нас измести из Сарајева у Београд, из куће у чаршију, из стана у београдски кабаре. Костими Иване Ристић вратили су нас у време Првог светског рата, али и оставили упечатљиву слику мањка женствености код Рајке. Она навлачи мушке ципеле и са собом увек носи мушку актовку, наглашавајући своју улогу у породици после очеве смрти.

Музичари на сцени (виолина Анастасија Марић и контрабас Марко Ковачић) као и целокупна музика представе (Владимир Пејковић) делују као још један Наратор, појачавајући ситуације и успостављајући ритам представе. Сонгови нас воде ка госпођичином потпуном губитку разума и доприносе осећању сажаљења над њеном несрећном судбином.

У борби за опстанак у свету одраслих, Рајка Радаковић је изгубила себе и свој разум. Новац је добио главну улогу њеног живота, а ова представа нас је подсетила колико то није далеко од наше свакодневице у којој се стално потеже питање материјалног стања. Моћ новца над људима је изузетно јака, али кад дође до борбе за последњи дах схватамо да ништа од материјалног није истински важно.

Драгана Ђокић
Друга година драматургије
Академија уметности у Новом Саду

ЈУЧЕ НА ПОЗОРЈУ

ОДРЖАНА ТРИБИНА О ПОЛОЖАЈУ СРПСКОГ ДРАМСКОГ СТВАРАЛАШТВА

Стеријино позорје и Удружење критичара и театролога Србије организовало је трибину „Домаће драмско стваралаштво у светлу актуелних репертоарских политика наших позоришта“. О положају домаћег аутора у контексту савременог позоришног репертоара Стеријино позорје је веома заинтересовано, па се стратешким корацима бори да пружи свој допринос побољшању положаја драмског писца и драматурга у нашим позориштима. Учесници трибине су одговарали на најмање три важне теме. Прво је третман праизведби дела савремених драмских писаца у контексту позоришног репертоара, друго је промена улоге драматурга, а потом и конкретни поступци Позорја и Удружења како би се допринело нези и подршци домаћег драмског стваралаштва.

Модератори трибине били су **Александар Милосављевић** и **Марина Миливојевић Мађарев**, а у разговору су учествовали драматурзи, театролози, критичари, глумци, директори наших позоришних институција и кућа **Мирослав Мики Радоњић**, **Моллина Удовички Фотез**, **Бојан Јовановић**, **Јелена Стајковац**, **Вања Ејдус**, **Зоран Максимовић**, **Мина Петрић**, **Сашо Огненовски**, **Миливоје Млађеновић**, **Бранислава Илић**, **Борисав Матић**.

Учесници трибине о положају домаће драме и положају драматурга у нашим позориштима сагласни су да је потребно начинити одређене промене које би побољшале позицију наше драме. Иако Стеријино позорје негује домаћу драму и домаћи драмски текст, важно је да се учине конкретни поступци како би се домаћа драма што више видела на сцени. Један од добрих примера конкурса Стеријиног позорја за савремени драмски текст јесте успешна представа „Успаванка за Алексију Рајчић“, која је рађена по награђеном тексту. Учесници скупа изнели су предлоге за побољшање третмана домаћег текста: чешће и посвећеније организовање јавних читања драмских текстова (занимљиво је да је и Душан Ковачевић својим студентима доносио да читају текстове), предложено је да фестивали попут Позорја и „Буциних дана“ у Александровцу буду простор за координацију важних тема о драмском тексту, као и императивно размишљање о побољшању положаја драматурга у позоришту. Разговарало се о положају драматурга и констатовало да би овај проблем требало да се реши системски и да би у сваком, чак и у најмањем позоришту, требало да постоји драматург, који би утицао на репертоарску политику. Констатовано је да је функција драматурга питање које надилази ову трибину и да је положај драматурга озбиљно запостављен. Један од кључака са ове трибине јесте потреба за побољшањем, односно променом систематизације позоришних кућа, како би се у сваком позоришту нашао човек, драматург по образовању, који би водио рачуна да домаћи текстови допру до управника позоришних кућа. У том смислу, биће сачињен апел за побољшање ових проблема.

Милена Кулић

**СУТРА НА ПОЗОРЈУ
СУБОТА, 3. ЈУН**

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
Проглашење и уручење Стеријиних награда

Представа у част награђених

СЛИКА НЕПОЗНАТОГ

Према роману „Изложба“ Миодрага Кајтеза

Режија: Никола Завишић

Народно позориште „Тоша Јовановић“ Зрењанин
и Стеријино позорје

ИСТРАЖИТЕЉ (за себе, води своје белешке):

Пре већ скоро два месеца дана
десила се смрт Октавијана.

Питао сам Комшу, чудног чову,
да исприча мени причу ову...

Није лако овде везу наћи
прокљувити шта све ово значи.

На смрт прву хоћу да се вратим
и да макар покушам да схватим

Октавијан како је страдао

Шта сте чули? Је л' дуго падао?

(Према роману „Изложба“ Миодрага Кајтеза,
драматизација Ђорђе Милосављевић)